

2014年3月6日

JICA ベトナム事務所長 森睦也

年次記者会見

2013年を振り返って

JICA ベトナム事務所長の森です。昨年6月に着任いたしました。

2013年は日越外交関係樹立40周年、日越友好年を記念しイベントや交流が盛んに行われ、これまで以上に日越関係の深化が進んだ年でした。JICAも田中理事長がベトナムを訪れ、サン国家主席、ズン首相ら首脳と会見いたしました。

また、昨年はベトナムのODA開始から20周年の年でもありました。日本は他国に先駆けベトナムへのODAを再開し、「貧困削減には経済成長が重要」というベトナム政府との共通認識に立ち、道路、鉄道、発電所、港湾、空港などの経済インフラ整備を行うことで外国投資を呼び込み、雇用を増やし、貿易を促進するなど民間セクターとも連携しベトナムの社会経済の発展に貢献してきました。日本は20年間の対越ODA累計のおよそ30%を占める最大の支援国であり、民間セクターにおいても、対越外国直接投資総額では2012年、2013年ともに第1位です。

一方、環境の悪化や都市部と農村の経済格差など急激な経済成長の負の課題に対しても日本はベトナム政府と力を合わせ取り組んできました。

日本のODAは資金協力による支援のほか、専門家を派遣し、日本の経験や技術を基にベトナムの省庁などに協力したり、ボランティアによる草の根レベルで行う活動や、ベトナム人研修員の受け入れなどといった技術協力による支援を行っています。人と人とのつながりを重視するのが日本のODAの特長です。

1992年の対越日本のODA再開から2012年度までの協力実績は以下の通りです。

	1992～2012年度 (累計)	2013年度 (暫定)
有償資金協力承諾額	約2兆円	約2000億円
無償資金協力	約840億円	
日本人専門家の派遣	約7000名	
日本人ボランティアの派遣 (2013年度の延べ派遣人数)	525名	65名
研修員受入(日本・第三国)	約2万1000名	

2014 年の JICA の取り組み

安心して暮らせる社会、選択肢の多い未来社会を目指し 日本がベトナムに協力できること

インフラ整備

ベトナムの社会経済の発展は、単なる経済指標となる数値の上昇だけではなく、国民一人一人の雇用促進や所得増へとつながらなければならないと考えます。交通やエネルギーといった大規模な経済インフラの整備がベトナムの高い経済成長を通じて国民所得の向上に貢献したことは ODA20 年の実績からも明らかです。

JICA は昨年 12 月、および今年 2 月にベトナム政府から日本政府への要請に基づき、ハノイ市環状 3 号線整備事業（マイジックータンロン南間）とノイバイ国際空港第二旅客ターミナルビル建設事業（第 3 期）、「ダニム水力発電所増設事業」の 3 件に対し総額約 550 億円の円借款貸付契約に調印しました。また、本日 3 月 6 日に東京では「第 2 次経済運営・競争力強化借款」および「気候変動対策支援プログラム（第 4 期）」の 2 件に対し、総額 250 億円の円借款供与貸付契約の調印を行いました。今後 3 月末までに総額約 1200 億円の円借款供与を予定しており、2013 年度の円借款供与貸付契約は、全体で約 2000 億円と 2011 年、2012 年度並みの高いレベルを維持しています。

2015 年中に開港予定のノイバイ国際空港第二旅客ターミナルビルの建設は、急増する航空需要に対応するもので、周辺のニャットン橋（日越友好橋）や連絡道路の開通と合わせて、ハノイ市中心部とノイバイ空港との輸送力の大幅な強化が期待されます。物流と人の流れが増加することによりベトナムの経済成長促進・国際競争力を強化します。

同時に、これらの大型インフラ整備事業は大きな雇用を生み出しています。その規模は一事業当たり一日千人以上に及び、ハノイ市内だけでなく周辺地域からの出稼ぎ労働者も数多くいます。また、日本人管理者や技術者を通じ、日本企業の管理法や安全かつ短工期で工事を行う技術、ノウハウなどがベトナム人雇用者に移転されるなど、インフラ事業は雇用の創出、技術レベルの向上にも貢献しています。

プロジェクトの実施には、ときに住民移転など特定の個人の痛みを伴うことがありますが、地域全体、国全体、また子供たちの未来のために国民の皆さんにも協力いただければと思います。

一方、ベトナムが必要としているインフラ整備のために必要な資金は膨大です。ODA だけでなく、いかに民間資金を動員できるか、これをベトナム政府は優先的に取り組む必要があります。

ハイフォン市に建設中のラックフェン港は、総事業費が 1400 億円という大規模案件で、日本の ODA を使用し、すでに港湾の基礎部分の工事は開始され、橋梁部分の着工式が先日 2 月 15 日に行われました。成功すれば、交通インフラ整備においてベトナム初の本格的な PPP 案件となる本ケースは今後の PPP 案件のトライアルモデルとなるもので、多くの課題が残されていますが、実現に向けて交渉中です。

インフラを最大限に生かす日本の技術協力

インフラ整備を単なる建造物の建設と捉えるのではなく、資金協力を技術協力を組み合わせ、インフラを動かす人、利用する人のことを考え、一体的、総合的な協力を行うのが日本の ODA の特長です。

日本は、長年有償および無償資金協力によりベトナムの国道の整備を行ってきましたが、完成後の道路維持管理を技術協力で支援しています。「ベトナムの道路維持管理能力向上プロジェクト」は、道路維持管理データベースの構築、道路の点検や修繕ガイドラインの策定などを支援し、効率的な維持管理を実施していくための計画策定、日常維持管理能力の強化を目指します。

ベトナム初の大量都市交通システム、都市鉄道の建設にも日本は資金協力を行っています。都市鉄道の建設はベトナムの社会経済の発展に大きく寄与するものですが、その準備には経験豊富なパートナーが不可欠です。日本は、東京メトロ（ハノイ）、大阪市交通局（ホーチミン市）を通じ、ベトナムの都市鉄道管理運営会社の設立や料金徴収システムの導入などに必要な技術やノウハウの移転を技術協力で行って参りました。都市鉄道開業に向けて、今後もハードとソフト両面から支援していきます。

また、今夏、ハノイの路線バスの利用者向けに IC カードを使用した運賃払いシステムの導入を予定しています。まずは定期券への導入から開始し、将来的には建設中の都市鉄道との相互利用も視野に入れ、公共交通機関の運営管理、利便性の向上を目指します。

新通関システム

日越戦略パートナーシップの一環で、今年 4 月 1 日に新しい通関システム（VNACCS）が日本の協力で始まります。ベトナムは WTO 加盟以降の外国直接投資急増に伴って、輸出入量が飛躍的に増大しており、新システムは通関手続きの迅速化・効率化を図り、ビジネス環境の整備促進に貢献します。

日本の中小企業とのパートナーシップ

日本の中小企業をパートナーとし、優れた製品や技術を途上国の開発に活用する新しい ODA の取り組みが始まりました。JICA 在外事務所のある全世界で実施していますが、現在採択された案件全体の 25% 近くがベトナムでの事業です。

昨年から実施されているこれらの事業には、ベトナムの給油所で使用する土壤汚染防止および、防災面で優れた地下タンクの設置普及や、基幹病院と地方病院との医療格差の是正に寄与する医療用画像の保管や伝送システム、大気汚染を抑制する高性能焼却炉による医療廃棄物処理システムなどがあります。これらは事業規模が小規模であっても効果が即時直接的に国民に裨益することが期待されます。

人材育成

目前のベトナムの課題に 2015 年の ASEAN 経済共同体 (AEC) の本格稼働があります。

日本は、これに対し、以前よりインフラ整備を基盤としながらも、産業の高度化に対応できる熟練労働者や高等教育人材などの「付加価値を生み出す人材」の育成が不可欠だと申し上げてきました。ベトナムの目ざましい経済成長を牽引してきたのは、安くて豊富な労働力を求めた海外からの直接投資です。しかし、2015 年以降は、域内における関税が撤廃されるなどの措置から、安だけの労働力はもはや強みとは言えなくなってきました。多くの途上国が直面する「中所得国の罠」に陥らないためにも、ベトナムは域内での競争力を高めていかなければなりません。

日本はハノイ工業大学をモノづくり、人づくりの拠点とし 10 年以上に亘る支援を行い、ベトナムの経済成長を支える技能者の育成に貢献してきました。卒業生の中には日系を含む外資系企業への就職者が多数います。今後は同大学の成功をモデルとし他の職業訓練校へも広めていくとともに、より高度な技術者を養成する日本のユニークな「高専モデル」をベトナムに導入する協力を開始し、モノづくりを担う産業人材の育成を目指します。

そのほか、ハノイ工科大学では、成長率の高い IT 産業に特化した高等教育人材育成の協力を実施してきました。今後は、同大学への教育・研究機能の強化を通じて産業界、地域との連携を深め、労働集約型産業中心の社会から資本集約型産業構造の社会へのステップアップを目指します。

食の安全・都市環境整備・保健医療

国民が安心して暮らすには、雇用の安定や所得増といった経済的要素だけでは十分ではなく、よい環境の中で健康的に生活できる条件が整備されていなければならないと考えます。

中でも、食の安全は国民の関心の高いところかと思えます。

急速な経済成長や人口の増加により食料需要が高まる中、農作物の生産拡大に伴って農薬や化学肥料の過使用や生産地、生産者の不明な食品が市場で見られるなど、安全な食品の入手にベトナム国民は細心の注意を払わなければなりません。

日本は食品の適切な検査・モニタリングの構築と強化を支援する技術協力を行っています。また、ベトナム政府の安全な農作物の生産のための取り組みに協力し、小規模な農家でも比較的容易に始められるよう Viet GAP の枠組みを基に、直接的に安全に係わる重要な項目に絞って内容を簡素化した Basic GAP を提案し、その実践を指導しています。これらの協力は国民の食の安全の確保だけでなく、ベトナム農業の国際競争力強化にもつながっています。昨年 12 月の ASEAN 首脳会議でズン首相は日本に農業分野への支援を要請されました。国民の 50%が農業に従事しているベトナムでは、農業の発展を通じた国民の生活向上、格差是正は現実的なものであり、日本は同分野への支援を今後強化していく予定です。

これに対し、都市部では人口流入の急増に排水などの施設の整備が追い付いておらず、都市環境の悪化が懸念されています。日本はこれまでハノイ市やホーチミン市などにおいて、上水道、都市排水、廃棄物処理を一体化した都市環境改善への支援を行い大きな成果を上げてきました。

大規模な工業団地の開発が進むビンズオン省でも生活排水量が増え、適切な污水处理が行われないままに放流されているため、上水源であるサイゴン川の水質が悪化しています。実施中の「南部ビンズオン省水環境改善事業」（第 2 フェーズ）では、同省の排水・下水処理システムの整備・拡張を第 1 フェーズに引き続き支援し、生活環境の改善や上水源の保全に寄与しています。

食の安全や都市水環境の整備は、国民の健康に係わるものです。

日本は ODA 再開当初から保健医療分野を重点分野として位置付けています。これまでバックマイ、チョーライ、フエ中央病院といった拠点病院への施設、機材の整備や人材育成のほか、拠点病院を軸にした下位病院との全国ネットワークを構築、中央から地方までの一貫した人材育成、医療サービス向上を目指してきました。昨年 3 月に開始した「北西部省医療サービス強化プロジェクト」では、ホアビン省をはじめとするベトナム北西部 6 省をパイロットとし、地方の医療サービス向上を支援しています。

このほか、日本は長年に亘り麻疹ワクチン製造施設への無償資金協力と技術協力を実施してきました。この結果、ベトナム国内において国際基準に準拠した質の高いワクチンを製造することが可能となり、麻疹患者の抑制に大きく貢献してきました。実施中の「麻疹風疹混合ワクチン製造技術移転プロジェクト」は麻疹・風疹混合ワクチンの製造を支援することにより、麻疹・風疹の発生や流行、障害児の発生の防止を目指します。

これらに加え、人命を守るための取り組みも行っており、風水害の頻発する中部地域を主な対象とした防災に関する協力や、全国及び北部と南部の国境省をパイロットとし、人身取引を予防するためのホットラインの運営体制を構築するプロジェクトを実施中です。

最大のパートナーとして

これまで述べた技術協力と連動して行うインフラ整備、人材育成、農村開発、都市環境整備、保健医療などへの支援は日本が ODA を再開した当初から一貫して行っているものです。これらの支援を通じたベトナムの持続的な発展は、多くの選択肢と可能性のある社会の実現を子供たちに約束します。

国民が安心して暮らせる社会、子供たちに多くの選択肢と可能性のある未来社会をベトナムが実現できるよう、日本は最大のパートナーとして、ベトナム政府と緊密な関係を維持しながらこれからも協力して参ります。

最後になりましたが、2014 年度から新規に実施する技術協力事業、本邦研修について、在越日本大使館よりベトナム国計画投資省宛に通知が行われました。技術協力が 12 件、研修が 71 コースとなっています。皆様のお手元に、在越日本大使館から発出された口上書の写しを配布しております。JICA といたしましても、先ほど申し上げた様々な課題に対応すべく、これらの事業を着実に実施していく所存です。

Ngày 6/3/2014

Ông MORI Mutsuya

Trưởng đại diện Văn phòng JICA Việt Nam

Họp báo hàng năm

Nhìn lại hoạt động trong năm 2013

Tôi là Mori Mutsuya, Trưởng đại diện Văn phòng Cơ quan Hợp tác Quốc tế Nhật Bản (JICA) tại Việt Nam. Tôi bắt đầu nhiệm kỳ làm việc tại Việt Nam từ tháng 6/2013.

Mối quan hệ hữu nghị Việt Nam-Nhật Bản hiện đang phát triển rất tốt đẹp, tuy nhiên quan hệ Việt-Nhật có thể phát triển đến mức độ nào nữa hoàn toàn phụ thuộc vào thế hệ trẻ Việt Nam, những người ở lứa tuổi 20 hiện nay. Tôi rất mong thông qua buổi họp báo này và thông qua những thông tin của các cơ quan báo chí, chúng tôi có thể truyền đạt đến cho các bạn trẻ Việt Nam những suy nghĩ và cả những công việc mà chúng tôi đang thực hiện.

Năm 2013 là năm kỷ niệm 40 năm thiết lập quan hệ ngoại giao Việt Nam - Nhật Bản. Tại hai nước đã tổ chức nhiều sự kiện và hoạt động giao lưu, nhằm thắt chặt hơn nữa quan hệ ngoại giao Việt-Nhật. Cũng trong năm 2013, trong tháng 8, Chủ tịch JICA, Ông Tanaka Akihiko đã sang thăm Việt Nam và hội đàm với Chủ tịch nước Trương Tấn Sang và Thủ tướng Nguyễn Tấn Dũng.

Bên cạnh đó, năm 2013 cũng đánh dấu 20 năm hoạt động ODA của Nhật Bản tại Việt Nam. Hai mươi năm trước, Nhật Bản đã tiên phong trong việc nổi lại viện trợ ODA cho Việt Nam, đồng quan điểm với Chính phủ Việt Nam là “Phát triển kinh tế đóng vai trò quan trọng trong xóa đói giảm nghèo”. Thông qua việc xây dựng và trang bị cơ sở hạ tầng như đường bộ, đường sắt, nhà máy điện, cảng biển... ODA của Nhật Bản đã và đang hỗ trợ thu hút đầu tư nước ngoài vào Việt Nam, tăng thêm việc làm, thúc đẩy thương mại, tăng cường liên kết với khu vực tư nhân, góp phần to lớn vào phát triển kinh tế xã hội của Việt Nam.

Trong 20 năm qua, Nhật Bản là quốc gia viện trợ ODA lớn nhất cho Việt Nam, chiếm khoảng 30% tổng số vốn của các nhà tài trợ. Trong năm 2012 và năm 2013, Nhật Bản cũng đã trở thành nhà đầu tư trực tiếp nước ngoài lớn nhất vào Việt Nam.

Cho tới nay, cùng với Chính phủ Việt Nam, Nhật Bản đã hỗ trợ giải quyết một số vấn đề nảy sinh do phát triển kinh tế nhanh như ô nhiễm môi trường, chênh lệch phát triển giữa thành thị và nông thôn...

JICA có nhiều chương trình hợp tác với Việt Nam. Ngoài việc cung cấp các khoản vay ODA, Nhật Bản còn thực hiện hàng loạt các hợp tác kỹ thuật như: Phái cử chuyên gia, hợp tác với các Bộ, ban ngành của Việt Nam nhằm chia sẻ kinh nghiệm và kỹ thuật của Nhật Bản, triển khai các hoạt động ở cấp cơ sở như phái cử tình nguyện viên và tiếp nhận đào tạo cán bộ Việt Nam tại Nhật Bản. Đề cao mối quan hệ giữa con người với con người là một đặc trưng nổi bật của ODA Nhật Bản.

Bảng tổng kết thành tích ODA Nhật Bản dành cho Việt Nam trong 20 năm

	Tài khóa 1992 ~ 2012	Tài khóa 2013 (dự kiến)
Viện trợ hoàn lại (vốn cam kết)	Khoảng 2.000 tỷ yên	Khoảng 200 tỷ yên
Viện trợ không hoàn lại	Khoảng 84 tỷ yên	
Phái cử chuyên gia Nhật	Khoảng 7.000 người	
Phái cử tình nguyện viên Nhật	525 người	65 người
Chương trình đào tạo (tại Nhật Bản và nước thứ ba)	Khoảng 21.000 người	

**Lưu ý: Tài khóa/Năm tài chính của Nhật Bản bắt đầu từ ngày 1/4 hàng năm đến 31/3 năm sau*

Định hướng hoạt động trong năm 2014

Hợp tác Việt Nam-Nhật Bản

Hướng tới một xã hội tương lai an toàn và có nhiều lựa chọn cho thế hệ trẻ

Xây dựng cơ sở hạ tầng

Phát triển kinh tế-xã hội của Việt Nam không chỉ đơn thuần là gia tăng các chỉ số kinh tế, mà phải gắn kết với tăng thu nhập và tạo việc làm cho mỗi người dân. Các công trình xây dựng cơ sở hạ tầng kinh tế quy mô lớn trong lĩnh vực giao thông và năng lượng đã góp phần nâng cao thu nhập của người dân thông qua tăng trưởng kinh tế cao và điều này đã minh chứng cho các thành quả ODA Nhật Bản trong 20 năm qua.

Trên cơ sở đề xuất của Chính phủ Việt Nam với Chính phủ Nhật Bản về kế hoạch hợp tác năm tài chính 2013, JICA đã ký kết Hiệp định vay với tổng kinh phí khoảng 55 tỷ yên, cho 3 dự án là *Dự án xây dựng đường vành đai 3 thành phố Hà nội (đoạn Mai Dịch – Nam Thăng Long)*; *Dự án xây dựng nhà ga hành khách số 2 Sân bay Quốc tế Nội Bài (giai đoạn 3)* và *Dự án nâng cấp Nhà máy thủy điện Đa Nhim* vào tháng 12/2013 và tháng 2/2014.

Hơn nữa, sáng ngày 6/3/2014, tại Tokyo đã diễn ra Lễ ký kết Hiệp định vay với tổng kinh phí khoảng 25 tỉ yên cho 2 dự án là *Tín dụng hỗ trợ quản lý kinh tế và nâng cao năng lực cạnh tranh lần 2* và *Chương trình hỗ trợ ứng phó với biến đổi khí hậu (giai đoạn 4)*. Đến cuối tháng 3/2014, JICA dự kiến sẽ tiếp tục cung cấp các khoản vay với tổng kinh phí khoảng 120 tỉ yên. Như vậy, với tổng số vốn vay đạt khoảng 200 tỉ yên trong tài khóa 2013, vốn vay ODA của Nhật Bản dành cho Việt Nam vẫn duy trì ở mức cao so với năm tài khóa 2011 và 2012.

Dự kiến hoàn thành trong năm 2015, Cầu Nhật Tân (Cầu Hữu nghị Việt-Nhật) và *Nhà ga hành khách số 2 Sân bay Quốc tế Nội Bài* được kỳ vọng sẽ đáp ứng nhu cầu vận tải hàng không đang tăng nhanh, cũng như tăng cường năng lực vận chuyển giữa khu vực trung tâm thành phố Hà Nội và Sân bay Quốc tế Nội Bài. Gia tăng vận chuyển hàng hóa và lưu thông hành khách sẽ thúc đẩy phát triển kinh tế và tăng cường năng lực cạnh tranh quốc tế của Việt Nam.

Bên cạnh hiệu quả thúc đẩy phát triển kinh tế-xã hội, các dự án xây dựng hạ tầng quy mô lớn này cũng đã tạo ra một lượng lớn việc làm cho các địa phương trong vùng dự án. Mỗi ngày, một dự án lớn như vậy cần khoảng 1.000 lao động, thu hút rất nhiều nhân công không chỉ ở TP. Hà Nội mà còn ở các khu vực lân cận. Không chỉ tạo ra công ăn việc làm, các dự án xây dựng cơ sở hạ tầng lớn này còn góp phần to lớn trong việc nâng cao trình độ kỹ thuật của các lao động Việt Nam, thông qua chuyển giao kỹ thuật và kinh nghiệm về thi công an toàn trong thời gian ngắn, phương pháp quản lý doanh nghiệp Nhật Bản... của các cán bộ quản lý và kỹ sư Nhật Bản cho lao động Việt Nam.

Trong quá trình triển khai dự án, không tránh khỏi các vấn đề vướng mắc khi thực hiện di dân, giải phóng mặt bằng, gây ra những phiền phức, bức xúc cho một số người dân. Tuy nhiên, vì sự phát triển chung của địa phương và đất nước, cũng như vì tương lai của thế hệ trẻ Việt Nam, chúng tôi rất mong nhận được sự hợp tác của người dân Việt Nam trên khắp mọi miền của đất nước.

Hiện nay, nhu cầu vốn để xây dựng cơ sở hạ tầng thiết yếu của Việt Nam là rất lớn. Do vậy, Chính phủ Việt Nam cần phải ưu tiên tập trung tìm ra phương thức làm thế nào để có thể huy động được nguồn vốn tư nhân, chứ không chỉ dựa vào nguồn vốn ODA.

Cảng Lạch Huyện, hiện đang được xây dựng tại thành phố Hải phòng, là dự án có quy mô lớn, với tổng kinh phí 140 tỉ yên. Trong đó, công trình xây dựng cơ sở hạ tầng chung cho cảng đã được bắt đầu và phần cầu đường ô tô, được khởi công vào ngày 15/2 vừa qua, đang được triển khai bằng nguồn vốn ODA Nhật Bản. Nếu thành công, đây sẽ là dự án hợp tác

công-tư (PPP) chính thức đầu tiên tại Việt Nam trong lĩnh vực xây dựng cơ sở hạ tầng giao thông. Dự án này được kỳ vọng trở thành mô hình thử nghiệm dự án PPP trong tương lai. Hiện chúng tôi đang trong quá trình trao đổi bàn bạc để có thể hiện thực hóa thành công dự án này, mặc dù còn tồn tại rất nhiều vấn đề.

Hợp tác kỹ thuật của Nhật Bản phát huy tối đa hiệu quả sử dụng cơ sở hạ tầng

Một đặc điểm nổi bật của ODA Nhật Bản là thực hiện hợp tác một cách tổng hợp và nhất quán có tính đến vận hành duy tu bảo dưỡng công trình sau khi hoàn thành, kết hợp chặt chẽ hợp tác kỹ thuật với hỗ trợ kinh phí (bao gồm cả hỗ trợ vốn vay và viện trợ không hoàn lại), để trang bị và xây dựng cơ sở hạ tầng không chỉ dừng lại ở việc xây dựng công trình đơn thuần.

Trong nhiều năm, Nhật Bản đã hỗ trợ Việt Nam xây dựng nâng cấp hệ thống đường quốc lộ bằng nguồn vốn vay và viện trợ không hoàn lại, và sau khi hoàn thành lại tiếp tục thực hiện hợp tác kỹ thuật để duy tu, quản lý đường bộ. *Dự án nâng cao năng lực quản lý, bảo trì đường bộ Việt Nam* (hợp tác với Bộ Giao thông Vận tải) tập trung hỗ trợ xây dựng hệ thống cơ sở dữ liệu đường bộ và tài liệu hướng dẫn công tác kiểm tra, bảo trì thường xuyên nhằm tăng cường năng lực lập kế hoạch và thực hiện quản lý bảo trì một cách hiệu quả hơn.

Nhật Bản đang hỗ trợ vốn vay cho các công trình xây dựng đường sắt đô thị, hệ thống giao thông đô thị lớn đầu tiên tại Việt Nam. Các công trình này sẽ góp phần to lớn vào phát triển kinh tế-xã hội của Việt Nam, nhưng để chuẩn bị cho những công trình qui mô lớn như vậy thì không thể thiếu được những đối tác giàu kinh nghiệm. Thông qua hợp tác kỹ thuật, hiện Nhật Bản đang tiến hành chuyển giao công nghệ và kỹ thuật cần thiết, như thành lập Công ty vận hành bảo dưỡng các tuyến đường sắt đô thị của Việt Nam và xây dựng hệ thống thu phí... với sự hợp tác của Công ty TNHH Tokyo Metro (hợp tác tại Hà Nội) và Sở Giao thông Vận tải thành phố Osaka (hợp tác với Thành phố Hồ Chí Minh). JICA sẽ tiếp tục kết hợp hỗ trợ phần cứng và phần mềm kỹ thuật để phát triển hệ thống đường sắt đô thị tại Việt Nam.

Ngoài ra, hệ thống thẻ điện tử (IC) dành cho người sử dụng hệ thống giao thông công cộng dự kiến sẽ được đưa vào sử dụng trong mùa hè năm nay. Trước tiên, sẽ bắt đầu áp dụng cho vé tháng xe buýt và trong tương lai sẽ tính tới khả năng áp dụng cho các tuyến đường sắt hiện đang xây dựng, nhằm nâng cao tính tiện dụng và hiệu quả quản lý vận hành các công trình giao thông công cộng.

Hệ thống thông quan mới

Nằm trong khuôn khổ Chương trình hợp tác chiến lược Việt Nam-Nhật Bản, Hệ thống thông quan mới (VNACCS) dự định sẽ bắt đầu đưa vào sử dụng từ ngày 1 tháng 4 năm 2014. Hệ thống mới này sẽ góp phần hoàn thiện nhanh chóng và hiệu quả các thủ tục thông quan hàng hóa xuất nhập khẩu đang gia tăng nhanh chóng do đầu tư trực tiếp nước ngoài vào Việt Nam tăng cao sau khi gia nhập Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO) và thúc đẩy xây dựng môi trường kinh doanh.

Lập quan hệ đối tác với các doanh nghiệp vừa và nhỏ Nhật Bản

Hiện Nhật Bản đang triển khai hình thức hợp tác ODA mới nhằm phát huy những kỹ thuật và sản phẩm tiên tiến của các doanh nghiệp vừa và nhỏ của Nhật Bản trong quá trình phát triển của các nước đang phát triển. Những dự án này hiện đang được triển khai ở tất cả các nước trên thế giới có đặt Văn phòng JICA. Tuy nhiên, trong các doanh nghiệp vừa và nhỏ của Nhật Bản đã nộp đơn xin tham gia dự án, có khoảng 25% doanh nghiệp có nguyện vọng được triển khai dự án tại Việt Nam.

Các dự án bắt đầu được triển khai vào năm ngoái tại Việt Nam gồm có: *Dự án thử nghiệm bể chứa hai lớp phòng tránh rò rỉ chất nguy hại*, có ưu điểm bảo vệ môi trường và phòng tránh thảm họa, được sử dụng tại các trạm cấp xăng, dầu của Việt Nam; *Dự án cung cấp hệ thống truyền và quản lý hình ảnh y tế*, với mục đích giảm chênh lệch về trình độ y tế giữa các bệnh viện trung ương và các bệnh viện tuyến dưới; *Dự án cung cấp hệ thống xử lý chất thải rắn y tế bằng lò đốt công nghệ cao, kiểm soát ô nhiễm không khí*. Các dự án này tuy có quy mô nhỏ nhưng hiệu quả của nó được kỳ vọng sẽ mang lại lợi ích trực tiếp cho người dân.

Đào tạo nguồn nhân lực

Vấn đề trước mắt của Việt Nam là việc chính thức gia nhập Cộng đồng kinh tế chung ASEAN (AEC) từ đầu năm 2015.

Về việc này, Nhật Bản cho rằng ngoài nền móng là xây dựng cơ sở hạ tầng đã đi trước được một bước thì việc đào tạo nguồn nhân lực tạo ra giá trị gia tăng, như lao động có tay nghề và nhân lực trình độ đại học, để có thể đáp ứng được tốc độ phát triển nhanh chóng của ngành công nghiệp là việc không thể thiếu.

Cho tới nay nhân tố thúc đẩy tăng trưởng kinh tế nhanh của Việt Nam chính là đầu tư trực tiếp nước ngoài, với mong muốn sử dụng nguồn lao động dồi dào giá rẻ của Việt Nam. Tuy nhiên, sau năm 2015, và đặc biệt sau khi thực hiện Hiệp định Đối tác Kinh tế Chiến lược Xuyên Thái Bình Dương (TPP), khi hàng rào thuế quan giữa các nước trong khu vực được gỡ bỏ thì nguồn lao động giá rẻ không còn là lợi thế nữa. Để tránh bị rơi vào “cái bẫy thu

nhập trung bình” mà các nước đang phát triển phải đối mặt, Việt Nam phải nâng cao năng lực cạnh tranh trong khu vực.

Trong vòng hơn 10 năm qua, Nhật Bản đã và đang hỗ trợ cho Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội trở thành cơ sở đào tạo nghề trọng điểm trong phát triển nhân lực và sản xuất kiểu MONOZUKURI, góp phần đào tạo những kỹ thuật viên có tay nghề, hỗ trợ cho sự phát triển kinh tế của Việt Nam. Trong số các sinh viên tốt nghiệp, rất nhiều người đã và đang làm việc tại các doanh nghiệp nước ngoài kể cả các công ty Nhật Bản. Trong tương lai, mô hình thành công của trường Đại học Công nghiệp Hà Nội sẽ được nhân rộng sang các trường dạy nghề khác, đồng thời “mô hình trường cao đẳng công nghệ (Kosen)” một điển hình của Nhật Bản trong đào tạo kỹ thuật viên có tay nghề cao, cũng bắt đầu được đưa vào Việt Nam nhằm đào tạo nguồn nhân lực cho sản xuất công nghiệp.

Ngoài ra, tại trường Đại học Bách khoa Hà Nội, JICA cũng đã và đang hỗ trợ đào tạo nguồn nhân lực có trình độ đại học tập trung chủ yếu vào ngành công nghệ thông tin (IT), một ngành có tỷ lệ tăng trưởng cao. Dự án này kéo dài trong 6 năm. Trong thời gian tới, để tăng cường liên kết hợp tác giữa trường đại học với ngành công nghiệp và hợp tác trong khu vực, hướng tới việc chuyển đổi từ xã hội với mô hình công nghiệp thâm dụng lao động sang xã hội với mô hình công nghiệp thâm dụng vốn, JICA sẽ tiếp tục hỗ trợ tăng cường chức năng đào tạo và nghiên cứu của trường Đại học này.

An toàn thực phẩm – Cải thiện môi trường đô thị - y tế

Để người dân có thể an tâm sinh sống thì các yếu tố về mặt kinh tế như ổn định công việc và tăng thu nhập không thôi chưa đủ, mà cần thiết phải trang bị đầy đủ các điều kiện để người dân có thể sống khỏe mạnh trong môi trường tốt. Trong số các điều kiện đó thì an toàn thực phẩm là một vấn đề đang được từng người dân trong xã hội rất quan tâm. Trong bối cảnh nhu cầu về thực phẩm ngày càng tăng cao do tăng trưởng kinh tế nhanh và gia tăng dân số, người dân Việt Nam phải mất thời gian và công sức để mua được thực phẩm an toàn do trên thị trường xuất hiện nhiều loại thực phẩm không rõ nguồn gốc xuất xứ, sử dụng hóa chất và phân hóa học quá nhiều, v.v. Là một người sinh sống tại Việt Nam, tôi cũng cảm nhận được sâu sắc vấn đề này.

Nhật Bản hiện đang thực hiện hợp tác kỹ thuật để hỗ trợ xây dựng và tăng cường cơ chế kiểm tra, giám sát thực phẩm. Ngoài ra, nhằm hỗ trợ những nỗ lực của Chính phủ Việt Nam trong sản xuất các nông sản an toàn, Nhật Bản đang đề xuất áp dụng mô hình GAP cơ bản (Basic GAP), lược giản bớt nội dung qui định của VietGAP và chỉ tập trung vào những nội

dung quan trọng và trực tiếp đảm bảo sản xuất nông sản an toàn để ngay cả các hộ nông dân sản xuất với quy mô nhỏ cũng có thể áp dụng một cách dễ dàng.

Những hợp tác này không chỉ đảm bảo an toàn thực phẩm cho người dân mà còn giúp tăng cường năng lực cạnh tranh quốc tế cho ngành nông nghiệp Việt Nam. Tại Hội nghị Thượng đỉnh Nhật Bản – ASEAN vào tháng 12/2013, Thủ tướng Nguyễn Tấn Dũng đã đề nghị Nhật Bản ưu tiên hỗ trợ cho ngành nông nghiệp Việt Nam. Ở một nước mà 50% người dân làm nông nghiệp như Việt Nam thì việc nâng cao đời sống của người dân và thu hẹp khoảng cách phát triển thông qua phát triển nông nghiệp là một cách làm mang tính hiện thực và Nhật Bản dự định sẽ tăng cường hỗ trợ cho lĩnh vực này trong thời gian tới.

Ở khu vực đô thị, do lượng dân nhập cư tăng nhanh chóng nên việc không trang bị kịp các nhà máy xử lý nước thải làm gia tăng nguy cơ ô nhiễm môi trường đô thị. Cho đến nay, Nhật Bản đã và đang hỗ trợ cải thiện môi trường đô thị của thành phố Hà Nội và Thành phố Hồ Chí Minh một cách tổng hợp, bao gồm trang bị và phát triển hệ thống cấp nước sạch, hệ thống xử lý nước thải đô thị và xử lý rác thải rắn và đã đạt được kết quả khả quan.

Tại Bình Dương, một tỉnh có nhiều khu công nghiệp với quy mô lớn và có tốc độ phát triển rất nhanh, có lượng nước thải sinh hoạt tăng nhanh xả thẳng ra môi trường không qua xử lý phù hợp đã dẫn tới tình trạng ô nhiễm nguồn nước sông Sài Gòn. Tiếp nối Giai đoạn 1, Giai đoạn 2 của *Dự án Cải thiện môi trường nước Nam Bình Dương* hỗ trợ xây dựng và mở rộng hệ thống thu gom và xử lý nước thải của tỉnh, nhằm góp phần cải thiện môi trường sống và bảo vệ nguồn nước sạch.

An toàn thực phẩm và cải thiện môi trường nước đô thị liên quan mật thiết tới việc đảm bảo sức khỏe cho người dân.

Ngay từ khi nối lại viện trợ ODA cho Việt Nam, Nhật Bản đã luôn coi y tế là một trong lĩnh vực hợp tác trọng điểm. Ngoài hỗ trợ xây dựng, cung cấp trang thiết bị và đào tạo nhân lực cho 3 bệnh viện trọng điểm là Bệnh viện Bạch Mai, Bệnh viện Chợ Rẫy và Bệnh viện Trung ương Huế, JICA còn hỗ trợ xây dựng và tăng cường mạng lưới dịch vụ y tế trên toàn quốc, từ các bệnh viện tuyến trên xuống bệnh viện tuyến dưới. Với *Dự án tăng cường dịch vụ khám chữa bệnh tại các tỉnh Tây Bắc*, JICA đang hỗ trợ nâng cao dịch vụ y tế tại tuyến dưới cho 6 tỉnh Tây Bắc, nhằm nhân rộng mô hình của Hòa Bình ra các tỉnh còn lại.

Ngoài ra, trong nhiều năm qua, thông qua hình thức hợp tác kỹ thuật và viện trợ không hoàn lại, Nhật Bản đã viện trợ cho Việt Nam xây dựng chuyên sản xuất vắc xin bại liệt và xây dựng cơ sở sản xuất vắc xin sởi, cũng như thực hiện chuyển giao công nghệ sản xuất vắc xin sởi. Kết quả là Việt Nam đã tự sản xuất được vắc xin chất lượng cao đạt tiêu chuẩn quốc tế, góp phần không nhỏ vào việc thanh toán bệnh bại liệt và khống chế dịch sởi. *Dự án chuyển giao công nghệ sản xuất vắc xin phối hợp sởi-rubella* hiện đang được thực hiện nhằm mục tiêu khống chế phát sinh rubella và giảm thiểu số trẻ bị dị tật do mắc rubella bẩm sinh.

Để bảo vệ tính mạng con người, JICA đã và đang thực hiện hợp tác kỹ thuật trong phòng, chống thiên tai, chủ yếu ở khu vực miền Trung, khu vực thường xuyên xảy ra bão lũ và *Dự án xây dựng đường dây nóng về phòng chống mua bán người* tại một số tỉnh biên giới phía Bắc, phía Nam và toàn quốc.

Đối tác lớn nhất

Kể từ khi nối lại viện trợ ODA cho Việt Nam, Nhật Bản đã và đang triển khai hợp tác hỗ trợ cho các lĩnh vực như: Xây dựng cơ sở hạ tầng, đào tạo nguồn nhân lực, phát triển nông nghiệp và nông thôn, cải thiện môi trường đô thị, y tế sức khỏe... một cách đồng bộ, kết hợp hài hòa các hình thức viện trợ đa dạng.

Hướng tới phát triển bền vững ở Việt Nam thông qua những hỗ trợ này là lời hứa xây dựng một xã hội tương lai có nhiều lựa chọn cho thế hệ trẻ.

Để giúp Việt Nam có thể xây dựng được một xã hội tương lai mà người dân có thể an tâm sinh sống và tạo được nhiều lựa chọn cho thế hệ trẻ, với tư cách là một đối tác chiến lược lớn nhất, Nhật Bản sẽ tiếp tục hợp tác và duy trì quan hệ chặt chẽ với Chính phủ Việt Nam.

Cuối cùng, Đại sứ quán Nhật Bản tại Việt Nam đã gửi thông báo tới Bộ Kế hoạch và Đầu tư Việt Nam về danh sách những dự án hợp tác kỹ thuật mới, dự định thực hiện từ năm tài chính 2014, và các khóa đào tạo tại Nhật Bản... với con số cụ thể như sau: 12 dự án hợp tác kỹ thuật và 71 khóa đào tạo. Bản copy về Công hàm này của Đại sứ quán Nhật Bản tại Việt Nam đã được phát tới tay quý vị.

Như đã nói ở trên, JICA sẽ thực hiện một cách hiệu quả những chương trình/dự án này góp phần giải quyết triệt để nhiều vấn đề phát triển mà Việt Nam đang phải đối mặt.